

Податкове стимулювання інноваційної діяльності: обліковий вимір

Податкове стимулювання, особливо на початкових етапах становлення інноваційного підприємства, є ефективним засобом для збереження оборотних коштів, які можна використати на інші цілі з метою розвитку господарської діяльності. Раціональна побудова системи бухгалтерського обліку інноваційного підприємства сприяє оптимізації його витрат та податкових розрахунків. У статті доведено, що стартап є формою реалізації інноваційної діяльності. Визначено основоположні фактори ефективності діяльності стартап-компанії, серед яких: цілісність, чесність та прозорість бізнесу, знання ринку та тестування «сирого» продукту, надійні партнери, ефективний персонал з внутрішньою мотивацією, високі амбіції проекту, постійний розвиток. Досліджено особливості оподаткування інноваційної діяльності, зокрема діяльності стартап-компаній. Для стартап-компаній застосування податкових канікул, особливо на початкових етапах становлення інноваційного підприємства, є ефективним засобом для збереження оборотних коштів, які можна використати на інші цілі з метою розвитку господарської діяльності. Ідентифіковано основні види податкового стимулювання (податкових пільг) діяльності стартап-компаній, до яких належать: податкові канікули, податкові інноваційні пільги, прискорена амортизація, зменшення бази оподаткування на суму інноваційних витрат капітального характеру (інвестиційна знижка), зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток (простий (об'ємний) та прирістний податковий кредит). Встановлено обліковий характер податкового стимулювання стартап-компаній, що сприяє розвитку стартап-компанії в цілому, забезпечує оптимізацію його витрат та податкових розрахунків, розробку відповідного облікового забезпечення. Все це сприятиме оптимізації витрат господарської діяльності інноваційного підприємства та оптимізації податкових розрахунків стартап-компанії з державою.

Ключові слова: бухгалтерський облік; інноваційна діяльність; стартап-компанія; оподаткування.

Постановка проблеми. Інноваційна діяльність – це своєрідний вид діяльності, який передбачає розробку, вдосконалення та впровадження нових технологій з метою зробити щось нове, цікаве, зручне, ефективне, корисне.

Стартап є способом реалізації інноваційної діяльності через створення суб'єкта господарювання та його функціонування. Стартап відрізняється від звичайної підприємницької діяльності метою створення – не лише задовольнити свої потреби, але й привнести щось, враховуючи інтереси громади або навіть всього людства. Так кінцевою метою стартапу зазвичай є не прибуток, а вирішення певної проблеми. Тому питання податкового стимулювання, особливо на початкових етапах становлення інноваційного підприємства, є ефективним засобом для збереження оборотних коштів, які можна використати на інші цілі з метою розвитку господарської діяльності. Раціональна побудова системи бухгалтерського обліку інноваційного підприємства сприятиме оптимізації його витрат та податкових розрахунків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питань у сфері бухгалтерського обліку інноваційної діяльності стартап-компаній знайшли своє відображення у роботах вітчизняних вчених, таких як: Л.Д. Богатирьова [5], Р.Ісламов [1], Д.В. Збанацький [2], С.Ф. Легенчук [3], О.І. Марченко [4], Г.С. Мельничук [4], Г.В. Пилипчук [2], Т.М. Тардаскіна [5], Ю.В. Терешко [5], Є.В. Чазов [6], О.П. Швидка [7] та інші.

Мета статті полягає у дослідженні питання податкового стимулювання діяльності стартап-компаній, його видів, а також облікового характеру такого стимулювання, що сприятиме розвитку стартап-компанії, оптимізації його витрат та податкових розрахунків.

Викладення основного матеріалу дослідження. Стартапи є ефективним засобом досягнення бізнес-ідей. Позитивний результат у формі повної реалізації стартап-проекту досягається не лише завдяки позитивному збігу обставин, але й через наявність деяких факторів, завдяки яким можливо досягти успіху у веденні інноваційної діяльності.

Ries E. [10] та Швидка О.П. [9, с. 218] визначають основні причини успіхів ефективності стартапів, до яких належать: цілісність, чесність та прозорість бізнесу, знання ринку та тестування «сирого» продукту, надійні партнери, ефективний персонал з внутрішньою мотивацією, високі амбіції проекту, постійний розвиток.

Однак для визначення специфіки функціонування стартап-компанії та подальшого пошуку напрямів удосконалення обліку інноваційної діяльності, слід детально дослідити характеристику факторів ефективності стартапу.

1. Цілісність. Добре налагоджена спільна робота всіх працівників, відділів, служб та інших структурних підрозділів інноваційного підприємства забезпечує комплексне забезпечення інформацією, ресурсами для досягнення єдиної мети в різних сферах господарської діяльності: економічної, фінансової, облікової, аналітичної, управлінської, контролюючої, юридичної, кадрової, творчої, виробничої тощо.

2. Чесність та прозорість бізнесу. Створення нового проекту шляхом впровадження інноваційної ідеї має за мету, в першу чергу, соціально-благодійні цілі. Для досягнення такої мети потрібно, щоб ведення всієї діяльності здійснювалося на принципах чесності та прозорості і було спрямоване на дотримання законодавства, суспільних норм та правил.

3. Знання ринку та тестування «сирого» продукту. Завоювання частини ринку шляхом представлення інноваційного продукту можливе після проведення аналізу ринку, за результатами якого необхідно ухвалити рішення про подальші можливості та ризики роботи.

Створення нового продукту, його тестування, поширення, реклама, збут можливі лише за наявності позитивних відгуків з боку споживачів, відсутності схожих виробів. За умови наявності товару/послуги зі схожими характеристиками приймається рішення або щодо пошуку інших місць збуту, або створення іншого унікального продукту, який зможе зайняти певну нішу на ринку.

4. Надійні партнери. Інвестори, які допоможуть з фінансуванням; постачальники, які забезпечать сировиною, матеріалами, необхідним обладнанням; покупці, що дотримуються домовленостей щодо погашення заборгованості; інші суб'єкти, які вчасно та якісно надають послуги, виконують підрядні роботи – саме такі партнери допоможуть в термін створити інноваційний продукт, уникнути простоїв, прострочень, штрафів та інших негативних явищ, з якими може зіткнутися як новостворене підприємство, так і вже розвинений суб'єкт господарювання з добре налагодженою роботою.

5. Ефективний персонал з внутрішньою мотивацією. Створення унікальних та корисних продуктів забезпечується наявністю команди стартаперів, програмістів та інших фахівців, які мають бажання, вміння, знання та готові створювати інновації, що змінюють світ.

6. Високі амбіції проекту. Створення стартапу передбачає впровадження на практиці певної ідеї. Зазвичай основною метою інноваційного проекту на початкових стадіях його розвитку є спрощення й покращення умов життя. Це передбачає, що створення нового виробу/послуги є життєво необхідним та допоможе у певній сфері, конкретній людині чи групі осіб.

7. Постійний розвиток. Створення нового продукту потребує його подальшого вдосконалення відповідно до потреб споживачів та інших суб'єктів ринку, а також враховуючи зміни, що відбуваються в різних сферах суспільного життя. Окрім вдосконалення вже існуючого виробу, часто має місце його повна трансформація у вигляді створення зовсім унікального продукту.

Отже, як бачимо, всі перераховані вище причини є факторами ефективності інноваційної діяльності та розвитку стартап-компанії, проте, поряд з успіхом, існують і негативні чинники впливу на господарську діяльність інноваційного підприємства. Серед таких негативних факторів можна виокремити значне податкове навантаження на суб'єкти господарювання у нашій державі. Тому розглянемо можливі варіанти податкового стимулювання інноваційної діяльності.

Здійснення діяльності стартап-компанією передбачає велику потребу в оборотних коштах. Окрім залучення додаткових фінансових ресурсів, важливим є також скорочення витрат, в тому числі на сплату податків. Основними способами податкового регулювання діяльності інноваційних підприємств є податкові пільги. Марченко О. та Ткаченко В. [8, с. 13–16] визначають, що основними видами податкових пільг для інноваційних підприємств можуть бути: податкові канікули, податкові інноваційні пільги, прискорена амортизація, зменшення бази оподаткування на суму інноваційних витрат капітального характеру (інвестиційна знижка), зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток (простий (об'ємний) та прирістний інноваційний податковий кредит).

Розглянемо більш детально механізми податкового стимулювання діяльності стартап-компаній задля можливості визначення облікового характеру податкових пільг.

1. Податкові канікули – це спосіб зменшення податкового навантаження на підприємство, який полягає у тому, що за певних умов відбувається звільнення суб'єкта господарювання від сплати податку на прибуток на певний час. Такий вид податкового стимулювання дозволяє вивільнити оборотні кошти для здійснення інноваційної діяльності та розвитку стартап-компанії.

2. Податкові інноваційні пільги надаються інноваційним підприємствам. У світовій практиці податкового стимулювання інноваційної діяльності є два напрями: надання окремих податкових пільг, пов'язаних з реалізацією інноваційних проектів або діяльністю інноваційних організацій та створення спеціальних податкових режимів підтримки інноваційної діяльності в межах технопарків. Всі податкові пільги інноваційної спрямованості мають стимулюючий ефект та можуть бути розподілені на прями

(безпосередньо спрямовані на стимулювання інноваційної активності) та непрямі (спрямовані на інші цілі, наприклад, на залучення інвестицій, створення нових робочих місць тощо).

3. Прискорена амортизація – це механізм застосування відповідних методів амортизації (метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості), які впливають на інвестиційну активність підприємства. Підвищення норми амортизації та скорочений строк амортизації необоротних активів дозволяють платнику податку збільшити в кожному податковому періоді використання таких основних засобів нарахованої суми амортизації, що зменшує об'єкт оподаткування. Прискорена амортизація за сутністю означає зменшення податкових зобов'язань за податком на прибуток.

4. Інвестиційна знижка як зменшення бази оподаткування на суму інноваційних витрат капітального характеру. Інвестиційна знижка є однією з найбільш розповсюджених податкових пільг для господарської діяльності інноваційних підприємств. Сутність інвестиційної знижки для стартап-компанії полягає у тому, що база оподаткування податком на прибуток зменшується на обсяг здійснених у звітному періоді кваліфікованих інвестиційних витрат інноваційного характеру.

5. Зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток (податковий кредит). У закордонній практиці оподаткування використовується два види інноваційного податкового кредиту (ПК): простий (об'ємний) та прирістний.

5.1. Простий, або об'ємний інноваційний податковий кредит передбачає зменшення суми податкових розрахунків з податку на прибуток на загальну суму інноваційних витрат підприємства. Інакше кажучи, держава в повному обсязі відшкодовує суми здійснених інноваційних витрат стартап-компанії шляхом зменшення податкових зобов'язань (платежів), а сума податкового кредиту збільшується прямо пропорційно збільшенню обсягів інноваційних витрат. Водночас у кожній країні законодавчо врегульовано перелік умов, за наявності яких витрати можуть бути кваліфіковано як інноваційні, а також питома вага інноваційних витрат, що підлягає відшкодуванню через механізм податкового кредиту, у загальній їх сумі (ставка податкового кредиту) [8].

5.2. Прирістний інноваційний податковий кредит застосовується у тому випадку, коли держава зацікавлена в інтенсифікації інноваційних процесів та збільшенні пов'язаних з цим витрат підприємств. При такому підході розмір податкових зобов'язань коригується шляхом їх зменшення на суму перевищення величини інноваційних витрат у звітному періоді, порівняно з попереднім (або декількома попередніми) [8]. Тобто різниця між сумами інноваційних витрат підприємства попереднього та звітного періодів і є розміром податкового кредиту (пільги) при сплаті податку на прибуток за результатами діяльності звітного періоду. На сьогодні саме цей вид інноваційних пільг разом із інвестиційною знижкою є більш поширеним і перспективним у податкових системах країн з розвинутою ринковою економікою.

Отже, основними механізмами податкового стимулювання інноваційної діяльності є податкові канікули, податкові інноваційні пільги, прискорена амортизація, інвестиційна знижка та податковий кредит.

Для стартап-компаній застосування податкових канікул, особливо на початкових етапах становлення інноваційного підприємства, є ефективним засобом для збереження оборотних коштів, які можна використати на інші цілі з метою розвитку господарської діяльності.

Враховуючи індивідуальність кожного стартап-проекту та інноваційність нових виробів стартап-компанії, застосування технопарків як спеціальних режимів оподаткування інноваційної діяльності не виправдає себе як засіб податкової підтримки інновацій. Натомість для діяльності стартап-компаній краще застосовувати окремі податкові пільги, які пов'язані з реалізацією інноваційних проектів або діяльністю інноваційних підприємств. Застосування зменшених ставок податку на прибуток також може бути використано в податковій підтримці (стимулюванні) досліджуваних суб'єктів господарювання.

Прискорена амортизація, так само як і податкові канікули, є тимчасовим важелем системи оподаткування, але також може бути корисною на перших етапах розвитку стартап-компанії, враховуючи можливість зменшення об'єкта оподаткування та, відповідно, податкових зобов'язань за податком на прибуток.

Інвестиційна знижка (зменшення бази оподаткування на суму інноваційних витрат капітального характеру) може бути використана в діяльності стартап-компаній у випадку придбання великої кількості обладнання для виробництва інноваційних виробів.

Зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток (податковий кредит) є одним з найбільш перспективних механізмів стимулювання інноваційної діяльності, враховуючи впровадження дійсно великої кількості високотехнологічних продуктів стартап-компаніями та понесенням при цьому великого обсягу інноваційних витрат.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження визначено особливості податкового стимулювання інноваційної діяльності стартап-компаній. Виокремлено основні види податкових пільг, до яких належать: податкові канікули, податкові інноваційні пільги, прискорена амортизація, зменшення бази оподаткування на суму інноваційних витрат капітального характеру (інвестиційна знижка), зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток (простий (об'ємний) та прирідний податковий кредит). Досліджені податкові пільги для інноваційних підприємств враховують особливості діяльності стартап-компаній та сприяють ефективному розподілу фінансових ресурсів, що сприяє розвитку діяльності з розробки та створення технологій, особливо на початкових етапах становлення інноваційної діяльності, коли забезпеченість оборотними ресурсами є не дуже високою.

Проведене дослідження дозволило встановити облікову складову податкового стимулювання, яка полягає в необхідності правильної організації та ведення бухгалтерського обліку: налагоджений облік капітальних інвестицій при інноваційній діяльності; застосування найоптимальнішого на конкретному етапі функціонування стартап-компанії методу нарахування амортизації; забезпечення аналітичності, своєчасності та повноти обліку інноваційних витрат у звітному періоді та за весь термін існування підприємства. Все це сприятиме оптимізації витрат господарської діяльності інноваційного підприємства та оптимізації податкових розрахунків стартап-компанії з державою.

Перспективами подальших досліджень є пошук напрямів удосконалення облікового забезпечення управління інноваційною діяльністю, зокрема у стартап-компаній, у частині податкових розрахунків та обліку витрат.

Список використаної літератури:

1. *Исламов Р.* Аутсорсинг бухгалтерських послуг для стартапів: плюси та мінуси / *Р.Исламов.* – 2017. URL: <https://ua.accace.com/autsorsynh-buxhelterskyx-posluh-dlya-startapiv-plyusy-ta-minusy/>.
2. *Збанацький Д.В.* Стартапи: юридичні та практичні аспекти. Ознайомча частина. Незалежний аудитор / *Д.В. Збанацький.* URL: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/269?view=material.
3. *Легенчук С.Ф.* Історичні аспекти виникнення і особливості діяльності стартап-компаній: обліково-економічні аспекти / *С.Ф. Легенчук, Г.В. Пилипчук* // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2016. – Вип. 1. – С. 122–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2016_1_12.
4. *Мельничук Г.С.* Стартапи як особлива організаційна структура ринку інновацій / *Г.С. Мельничук, О.І. Марченко* // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – № 2. – С. 28–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2017_2_8.
5. *Терешко Ю.В.* Особливості розвитку інтернет-стартапів в Україні: реалії і перспективи / *Ю.В. Терешко, Т.М. Тардаскіна, Л.Д. Богатирьова* // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 12. – С. 435–443.
6. *Чазов Є.В.* Стартап як нова форма ведення бізнесу / *Є.В. Чазов* // Наукові праці НУХТ. – Київ : НУХТ, 2013. – № 52. – С. 122–128. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19732/1/16.pdf>.
7. *Швидка О.П.* Бізнес-моделі та причини успіхів стартапів / *О.П. Швидка* // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні : мат-ли VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 травня 2015 р. / КНТЕУ. – Київ, 2015. – С. 217–219.
8. *Марченко О.* Напрями податкового стимулювання інноваційної діяльності підприємств / *О.Марченко, В.Ткаченко* // Економіст. – 2013. – № 1. – С. 13–17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2013_1_9.
9. *Ries E.* The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses / *E.Ries.* – September, 2011 [Electronic recourse]. – Access mode : <https://www.amazon.com/Lean-Startup-Entrepreneurs-Continuous-Innovation/dp/0307887898>.

References:

1. Islamov, R. (2017), *Autsorsyng buhgalters'kyh poslug dlja startapiv: pljusy ta minusy*, [Online], available at: <https://ua.accace.com/autsorsynh-buxhelterskyx-posluh-dlya-startapiv-plyusy-ta-minusy/>
2. Zbanac'kyj, D.V., *Startapy: jurydychni ta praktychni aspekty. Oznajomcha chastyna. Nezalezhnyj audytor*, [Online], available at: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/269?view=material
3. Legenchuk, S.F. and Pylypchuk, G.V. (2016), «Istorychni aspekty vynyknennja i osoblyvosti dijal'nosti startap-kompanij: oblikovo-ekonomichni aspekty», *Problemy teorii' ta metodologii' buhgalters'kogo obliku, kontrolju i analizu*, Serija *Buhgalters'kyj oblik, kontrol' i analiz*, Issue 1, pp. 122–144, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2016_1_12
4. Mel'nychuk, G.S. and Marchenko, O.I. (2017), «Startapy jak osoblyva organizacijna struktura rynku innovacij», *Formuvannja rynkovyh vidnosyn v Ukraini*, No. 2, pp. 28–34, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2017_2_8
5. Tereshko, Ju.V., Tardaskina, T.M. and Bogatyr'ova, L.D. (2015), «Osoblyvosti rozvytku internet-startapiv v Ukraini: realii' i perspektivy», *Aktual'ni problemy ekonomiky*, No. 12, pp. 435–443.
6. Chazov, Je.V. (2013), «Startap jak nova forma vedennja biznesu», *Naukovi praci NUHT*, NUHT, Kyi'v, No. 52, pp. 122–128, [Online], available at: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19732/1/16.pdf>

7. Shvydka, O.P. (2015), «Biznes-modeli ta prychny uspihiv startapiv», *Problemy ta perspektyvy rozvytku pidpryjemstva v Ukraini*, materialy VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf., vid 14–15 travnja, KNTEU, Kyi'v, pp. 217–219.
8. Marchenko, O. and Tkachenko, V. (2013), «Naprijamy podatkovogo stymuljuvannja innovacijnoi' dijal'nosti pidpryjemstv», *Ekonomist*, No. 1, pp. 13–17, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2013_1_9
9. Ries, E. (2011), *The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses*, from sept., [Online], available at: <http://www.amazon.com/Lean-Startup-Entrepreneurs-Continuous-Innovation/dp/0307887898>

Ценклер Наталія Іванівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку та оподаткування Ужгородського торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Наукові інтереси:

- проблеми розвитку теорії, методології та практики бухгалтерського обліку.

ORCID: 0000-0002-9298-2990.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2019.